

A perforated flower pot

עציץ נקוב –

OVERVIEW

גוששת a compares an עציץ to a ספינה which is not גוששת ר' זירא. The question arises why by an עציץ do we require that it be a נקוב in order for it to be מן הקרקע, however by the ספינה it is מן הקרקע (according to the רבנן) without any perforation. רש"י and תוספות will be offering opposite resolutions to this issue.

פירש בקונטרס דספינה דלעיל של חרס ואינה צריכה לינקב אם היתה מונחת בקרקע -
explained¹ that the ship which was mentioned previously, was made from earthenware and therefore it requires no perforation if it is lying on the ground² to enable it to nourish from the riverbed -

כדאמרינן במנחות³ אבל עציץ של עץ בעי נקיבה -
As the גמרא says in מנחות; however a flowerpot which is (usually) constructed of wood requires perforation to enable it to nourish from the ground.

תוספות explains from where רש"י derives this distinction and will subsequently refute it:

ונראה דראייתו מסוף⁴ פרק כל הקרבנות (מנחות דף פד,ב) דאמר תנא חדא -
And it seems that רש"י's proof (of his distinction between עץ and חרס) is from the (end) [beginning] of פרק כל הקרבנות where the גמרא says; we learnt in one ברייתא that produce that grew -

שבגג ושבחורבה שבספינה ושבעציץ מביא וקורא -
On a roof, a ruinous lot, a ship, or a flowerpot, one brings it to ירושלים for בכורים and reads the required בכורים -

ותניא אידך מביא ואינו קורא -
And we learnt in another ברייתא; he brings this aforementioned produce for בכורים to ירושלים, however he does not read the בכורים, because it is not considered 'מארצך', 'from your land'.

¹ (עציץ regarding an עציץ and ספינה regarding a ספינה) בד"ה עציץ.

² Even ר"י will agree that if a ספינה (של חרס לפי רש"י) is scraping the riverbed (גוששת) it nourishes from the ground without any perforation, as opposed to an עציץ (של עץ לפי רש"י) which always requires perforation in order to regard it as nourishing from the ground. According to the רבנן the ספינה will nourish from the riverbed even if it is not גוששת. See 'Thinking it over' # 1.

³ תוספות will shortly point out how רש"י derives this. רש"י maintains that an object made of חרס nourishes from the ground even without a נקב. An object made of wood nourishes from the ground only if it is מנוקב.

⁴ The gloss changes it to מריש.

ומשני עציץ אעציץ לא קשיא כאן בנקוב כאן בשאינו נקוב -

And the גמרא resolves this apparent contradiction as follows; **it is not difficult** to reconcile the contradictory statements concerning **עציץ** whether you are **קורא** or not; because **here** where it says **קורא** we are discussing an **עציץ**,⁵ **here** we are discussing an **שאינו נקוב**, and therefore he is not **קורא**.

- ספינה אספינה נמי לא קשיא כאן בשל עץ כאן בשל חרס -

It is also not difficult to reconcile the contradictory statements concerning a **ספינה**; **here** we are discussing a **wooden ספינה** (where he is not **קורא**), **and there** we are discussing a **ספינה** made **from חרס** (where he is **קורא**)⁶.

This concludes the quote from the גמרא. תוספות will now proceed with s"i's proof.

ומדלא משני בספינה⁷ כאן בנקובה כולי⁸ -

And since the גמרא **did not resolve** the contradiction of **ספינה** by saying; **here** we are discussing a **perforated ספינה etc.**, and the other ברייתא is discussing a **ספינה שאינה נקובה** -

- מכלל דשל חרס אפילו אינה נקובה היא כנקובה -

This infers that a **ספינה of חרס** **even if it is not נקובה**, **is considered as if it is נקובה** in relation to **בכורים etc.**⁹

anticipates the following question. Why do we not answer that the two **בכורים** are discussing a **ספינה של עץ**, however **נקוב כאן בשאינו נקוב**. The answer is -

ואתא לאשמועינן חדוש אחר בספינה שאינו בעציץ -

That he comes to teach us a different novelty that applies to a ספינה, but

⁵ Since it is **נקוב** it is **א"י** יונק מקרקע א"י.

⁶ Seemingly **רש"י** could have his proof directly from this answer **בחרס כאן בעץ כאן**. This answer indicates that **נקוב** is not required by one of them. It would be unlikely to assume that both are **נקוב** for then there should be no difference between **עץ** and **חרס**. See מהר"ם ש"ף. See following footnotes # 8 & 9.

⁷ תוספות explains in מנחות that a **ספינה נקובה** can still float because the **קרקע** attaches itself to the **נקב**, thus sealing it.

⁸ Perhaps **רש"י** assumes that **ספינה של חרס** (!?), therefore it would have been more appropriate for the גמרא to say **ספינה (של חרס) אספינה (של חרס) לא קשיא כאן בנקובה כאן בשאינה נקובה**. The fact that the גמרא finds it necessary to say **עץ בשל עץ**, which is not **רגיל** for a **ספינה (!)**, proves that a **ספינה של חרס** does not require **נקיבה**. This would resolve the issues raised by footnotes # 6 & 9.

⁹ This does not necessarily prove that by **חרס** both **נקובה** and **אינה נקובה** are alike (were we to disregard the conjecture of the previous footnote # 8), as the commentaries point out. It is possible that by **עץ** both **נקובה** and **אינה נקובה** are alike, and not by **חרס**. It only proves that by one of them, **חרס** or **עץ** there is no difference between **נקובה** and **אינה נקובה**. It is **רש"י's** assumption that since **חרס** is made of earth which is similar to the **קרקע** itself, therefore it stands to reason that it will be **יונק** from the **קרקע** more readily than **עץ** which is a different substance than the **קרקע**. Alternately the מהרש"א explains that **רש"י** maintains that an **עציץ** is only **בשל עץ**. Therefore since the גמרא answers by **עציץ** that **נקוב כאן בשאינו נקוב** that proves that **עץ** requires **נקיבה**. Therefore we assume that it is the **חרס** that **בעי נקיבה**.

10. עציץ not to an

This concludes s"l proof that by חרס, whether it is נקובה or שאינה נקובה, they are both יונק; which תוספות will now reject.

וקשה לפירושו דאמר לקמן בפרק ב' (דף כא,ב) כתבו על חרס של עציץ נקוב כשר 11 -

And there is a difficulty with his interpretation that a כלי חרס does not require נקיבה, for the גמרא says later in the second פרק, 'if he wrote the גט on a חרס of an נקוב it is a כשר' -

משמע דחרס בעי נקיבה דאי לאו הכי מאי רבותא הוא בנקוב טפי מבשאינו נקוב -

This indicates that חרס does require נקיבה for it to be considered מחובר לקרקע for if it is not so, (but rather as רש"י insists that every חרס even not a נקוב is considered לקרקע (מחובר לקרקע), **what is the novelty of a נקוב more than a חרס שאינו נקוב**. In either case it is considered מחובר לקרקע according to רש"י.¹²

תוספות will now refute another assumption of רש"י; namely that a עציץ is made of wood (as opposed to a סתם ספינה which is made of חרס):

ומשמע נמי דעציץ של חרס הוא -

And it also seems from that גמרא that usually an עציץ is made of חרס. The גמרא clearly states 'חרס של עציץ נקוב'; not as רש"י would have it that a ספינה is from חרס and an עציץ is from עץ.

תוספות will offer an additional proof that an עציץ is from חרס:

ורבינו שמואל בן מאיר הביא מתוספתא דשביעית¹³ דתניא הטומן את הלוף בשביעית -

And the brought proof from a תוספתא in שביעית, we learnt in that רשב"ם 'one who buries a לוף¹⁴ in the ground during the שמיטה year with the intent that it should keep and not spoil -

רבי מאיר אומר דרך ארץ טומנו בעציץ שלא יצמח -

ר"מ says that it is customary that he buries it in an עציץ in order that it

¹⁰ Were we to give this proposed answer we would be merely repeating the previous answer from עציץ. The גמרא prefers to offer a novel answer by ספינה. We cannot argue that the גמרא should have reversed the two answers; that by עציץ the answer should be בהרס כאן בעץ כאן בהרס and by ספינה that שאינה נקובה כאן בנקובה כאן בשאינה נקובה. (סתם ספינה של חרס more than חרס של עץ) (סתם ספינה של עץ) for רש"י assumes that עץ של עץ (more than חרס של חרס).

¹¹ The משנה there states one may not write a גט on something which is מחובר לקרקע, for he will need to uproot it from the ground before he can give it to the woman; and the תורה requires וכתב ונתן without any קציצה in between. Nevertheless if he writes a גט on a עציץ נקוב even though the עציץ is considered מחובר לקרקע it is a כשר גט, since there is no קציצה, he just gives her the entire חרס of this עציץ.

¹² Why does the גמרא choose to offer a case of עציץ נקוב? The same lesson would be learnt from a חרס of an נקוב. This proves that only a חרס של עציץ נקוב is considered מחובר חרס of an נקוב.

¹³ פ"ד, א.

¹⁴ A לוף is an onion type plant. See 'Thinking it over' # 2.

not sprout; were it to sprout it would be like planting on שביעית which is prohibited. By placing the לוף inside the עציץ and burying the עציץ in the ground, this offers protection for the לוף from spoiling, and also prevents it from sprouting -

ואף על פי שאין ראיה לדבר זכר לדבר ונתתם בכלי חרש וגומר -

And even though we cannot prove it that the עציץ will protect it from spoiling, there is a mention of this point; as the נביא says in ירמיה ¹⁵, **'and you shall place the deed in an earthenware utensil etc.'**, that it should last for many years'. We see that placing something inside an עציץ will protect it from decaying. This concludes the quote from the תוספתא -

אלמא סתם עציץ של חרס הוא -

It is evident from the fact that ר"מ compares an עציץ (in the תוספותא) to a כלי חרס (in ירמיה) **that an עציץ generally is made from חרס**.

סתם עציץ has refuted both of רש"י's assumptions: a) that חרס לא בעי נקיבה and b) that חרס לא בעי נקיבה. Now תוספותא will present his interpretation:

ונראה לרבנינו תם להפך דשל חרס בעי נקיבה ושל עץ לא בעי נקיבה -

And the ר"ת assumes the exact opposite of רש"י that an object made from חרס requires נקיבה, in order that it should be considered חרס. However articles made **from wood do not require נקיבה** for them to have the status of חרס -

שהוא מתלחלח יותר מן החרס -

For wood absorbs moisture more than חרס does. According to תוספותא we conclude that; a) חרס לא בעי נקיבה and b) חרס בעי נקיבה. Therefore if the עץ is חרס, the עץ is חרס.

תוספותא continues:

ואתני שפיר שסתם ספינה היא של עץ -

And this is appropriate, for a ספינה generally is made of wood. Therefore it does not require נקיבה as an חרס של עץ does.

תוספותא brings an additional proof that עץ does not require נקיבה as opposed to חרס.

ובמנחות (דף פד,ב) נמי מוכח דקאמר כאן בשל עץ כאן בשל חרס -

And from the previously quoted גמרא in מנחות it is also evident that עץ does not require נקיבה; only חרס does; for the גמרא says; Here we are discussing עץ and there we are discussing חרס; mentioning first עץ and then חרס -

שמזכיר תחילה אותו שמביא וקורא כמו שמזכיר כי משני התם אגג וחורבה ועציץ -

¹⁵ לב,יד.

For the גמרא **mentions first** the case where he is **מביא וקורא**; which in this case is עץ which he mentions first, **just as he mentions** first the one who is **מביא וקורא when he reconciles** the others, namely concerning the discrepancies **of the roof, the ruinous lot and the עציץ**. In all those reconciliations he always mentions first the case of **מביא וקורא**.¹⁶ Here too since he mentions עץ first that proves עץ is קורא and חרס is not קורא.

anticipates a potential question, expounds on it and refutes it:¹⁷

והכא לא מצי לשנויי כאן בשל חרס כאן בשל עץ -

And here the גמרא **could not have resolved** the contradiction of the two ברייתות whether **המביא** is required to say **בפ"נ** or not; by answering **here** we are discussing a **חרס של חרס** and therefore **בפ"נ** is required, and **there** we are discussing a **ספינה של עץ** and therefore **בפ"נ** is not required¹⁸ -

אי נמי כאן בנקובה כאן בשאינה נקובה כדמשני התם -

Or we could have answered **here** (where **בפ"נ** is not required) **it is a ספינה נקובה** and **there** (where **בפ"נ** is required) **it is a ספינה שאינה נקובה**, as the גמרא **answers there** in מנחות to resolve the contradiction concerning בכורים. Here we also could have said if it is a **ספינה שאינה נקובה** של חרס, then **בפ"נ** is required since it is פטור ממעשר; however if it is a **ספינה של עץ** or a **ספינה של חרס נקובה** then **בפ"נ** is not required since it is חייב במעשר.

The reason we do not offer these resolutions תוספות explains is because there is a difference between the פטור ממעשרות by a **ספינה שאינה גוששת לר"י** to the פטור ממעשרות by a **ספינה של חרס (שאינה נקובה)**.

דנהי דהיכא דאינה גוששת לרבי יהודה מדהויא חוץ לארץ לענין מעשר -

For granted that when the boat is not scraping the bottom of the riverbed, then **according to ר"י**, he maintains **that since the עפר שבספינה is considered** **ל"ל concerning מעשר**; that **מעשר** is not required by a **גוששת**, therefore -

¹⁶As we have read previously in this תוספות concerning עציץ, that כאן בנקוב, where he is קורא and כאן בשאינו קורא where he is not קורא.

¹⁷ The גמרא resolved the contradiction between the two ברייתות whether **בפ"נ** is required in the case of **המביא** גוששת or not, by referencing each ברייתא to ר"י and רבנן respectively. The ספינה in both ברייתות was not גוששת. Therefore according to the רבנן who maintain that such a ספינה is חייב במעשרות, giving it a status of **א"י**, it follows that **המביא** in such a ספינה is not required to say **בפ"נ**. According to ר"י however who maintains that a ספינה שאינה גוששת is not חייב במעשרות because of its **ל"ל** status, will require that **המביא** in such a ספינה say **בפ"נ**. In summation: the חייב of **בפ"נ** depends on מעשרות. If that is the case, תוספות will ask, we could have reconciled these two ברייתות in another, but similar matter. There are other criteria that determine whether a ספינה is חייב במעשר or not, besides גוששת, such as עץ or חרס or נקובה or אינה נקובה. Why did the גמרא limit itself only to גוששת or אינה גוששת and did not offer the other possibilities. תוספות proceeds:

¹⁸ This follows the ר"ת interpretation; according to רש"י it would be the opposite.

חשיבה נמי חוץ לארץ לענין גט -

It is considered חו"ל as well in regards to גיטין even though (technically) the boat is within the borders of א"י -

היינו משום כיון דשם חוץ לארץ על המקום צריך לומר בפני נכתב -

The reason it is considered חו"ל for גיטין is because that since the place¹⁹ is considered to be חו"ל for מעשר therefore there is a requirement to say בפ"נ -

ואף על גב דשכיחי וגמירי שלא תחלוק במדינת הים -

And even though in this area (which is within the borders of א"י) there are עדים **available** to be מקיים the גט **and** the people are **versed** in the requirement of לשמה, nevertheless בפ"נ is required **in order not to differentiate in הים**; but rather to require all places in מדה"י (except בבל) to say בפ"נ regardless whether this particular place is שכיחי וגמירי or not. This place suspended above the קרקע א"י is considered חו"ל -

אבל בגוששת לרבי יהודה²⁰ ולרבנן אפילו בשאינה גוששת -

However when the boat is **גוששת according to ר"י, and according to the רבנן even when the boat is not גוששת -**

כיון דשם ארץ ישראל על המקום²¹ אף על פי שמחמת הכלי אינו חייב במעשר -

Since the place where the boat is located **is considered א"י**, therefore **even though that on account of the vessel**, i.e. the חרס שאינה נקובה, **it is not obligatory to give מעשר** because this type of vessel cannot be מהקרקע א"י, nevertheless -

בשביל כך לא יחשב כחוצה לארץ לענין גט:

On account of this פטור from מחמת הכלי **it cannot be considered חו"ל concerning a גט**; that בפ"נ should be required. It is only the type of vessel that prevents it from being במעשר. The place itself is מהוייב במעשר (had it been a different type of vessel). Therefore no בפ"נ is required, whether it was של עץ or של חרס. ואפילו אינה נקובה.

SUMMARY

¹⁹ A חרס that is not גוששת is not במעשר according to ר"י because it cannot be יונק from א"י regardless of its construction. Being suspended above א"י קרקע renders it חו"ל in regard to מעשר, and therefore in regards to גיטין as well.

²⁰ Had we given the answers תוספות proposed, for instance בשל עץ כאן בשל חרס, according to ר"י that answer would be valid only if the חרס is גוששת; for only then would we say that בשל עץ according to ר"י (בשל חרס) it is במעשר. If it were not גוששת it is never במעשר according to ר"י whether של עץ or של חרס. According to the רבנן however תוספות proposed answers would be valid regardless if the חרס was גוששת or not.

²¹ if the חרס would be from עץ it would be במעשרות which indicates that the boat is within א"י

רש"י and תוספות dispute the different status accorded to חרס and עץ as to whether they derive nourishment from the ground. According to רש"י a כלי חרס derives יניקה from the ground even if it is not נקוב, while a כלי עץ will not be יונק מהקרקע unless it is נקוב. תוספות maintains the exact opposite; חרס requires נקיבה, while עץ which is more porous does not require נקיבה.

They also differ as to the makeup of a עציץ. According to רש"י a סתם עציץ is עץ של and according to תוספות it is חרס משל.

רש"י quotes the גמרא that חרס של עציץ נקוב כשר to refute תוספות's position, both concerning the makeup of an עציץ and the requirement of נקיבה by עץ and not by חרס.

תוספות offers an additional proof the סתם עציץ של חרס from a תוספותא in הטמנת הלוח בעציץ של חרס concerning שביעית.

תוספות also proves that חרס של בעי נקיבה and עץ לא בעי נקיבה from the order of the answers in מס' מנחות.

תוספות explains that this connection between פטור במעשרות and חיוב to say פטור applies only when the ממעשרות is because it is a place that is פטור ממעשרות. However, if it is place that is מחויב במעשרות, but it is in a כלי that exempts it ממעשרות (i.e. a 'חרס וכו'), then בפ"נ is not required.

THINKING IT OVER

1. רש"י states that a חרס של ספינה does not require נקיבה if it is 'מונחת בקרקע'.²² Seemingly according to רבנן this is true even if it is not מונחת בקרקע. Why did רש"י state מונחת בקרקע?

2. Can we also infer from the תוספתא of לוח²³ that an חרס שאינו מנוקב cannot be יונק מן הקרקע?²⁴

3. Can we differentiate between the issue whether a specific place is in א"י or not, and the issue whether a specific place is יונק מקרקע א"י or not?

²² See footnote # 2.

²³ See footnote # 14.

²⁴ See נח"מ (בד"ה אלמא).